

Social Work & Education

©SW&E,2017

УДК 364.662

Halyna Oliyuk*Ph.D., lecture**Department of Social Pedagogics
and Social Work**Ternopil Volodymyr Hnatyuk
National Pedagogical University***Галина Олійник,***кандидат педагогічних наук,
викладач,**кафедра соціальної педагогіки і
соціальної роботи,**Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Ternopil, Ukraine

м. Тернопіль, Україна

galochka_ua@ukr.net

ORCID iD 0000-0002-8279-7433

Received: October 11, 2017*Ist Revision:* November 15, 2017*Accepted:* November 19, 2017

Oliyuk, Halyna. (2017). Проблема бідності: соціальний контекст, *Social Work and Education*, Vol. 4, No. 2., pp. 63-76

ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ: СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

Анотація. Бідність, як глобальне соціальне явище, існує в усіх країнах світу, і Україна – не виняток. Проблема бідності – це надзвичайно актуальна проблема та тема сучасності, тому що в умовах бідності живе в нашій країні кожна четверта людина. Бідність – це неможливість внаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. Це означає, що бідні верстви населення не можуть відповідно харчуватися, оплачувати житло та комунальні послуги, лікуватися та відпочивати, вчитися самі та забезпечити оплату навчання своїм дітям. Головною причиною бідності населення є низький рівень доходів. Бідність визначається як неможливість через відсутність коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству, в конкретний період часу. До бідних верств суспільства належать ті, хто не з власної волі позбавлений необхідного: нормального житла, їжі, одягу, здоров'я, можливості здобувати освіту.

Проблема бідності настільки актуальна, що до неї зводяться багато інших проблем. З бідністю прямо пов'язані питання демографії, зайнятості населення, безробіття; бідність має безпосередній вплив на здоров'я населення, рівень утворення й культуру громадян, їх виховання, соціалізацію й моральність, вона є одним із факторів, які гальмують розвиток науки. Бідність сприяє дегуманізації людських відносин, зростанню злочинності й тероризму, призводить до зниження рівня і якості життя. Вона специфічно впливає на політичні відносини, реалізацію державної політики на всіх рівнях, гальмує становлення цивільного суспільства.

Ключові слова: населення; бідність; рівень життя; низький дохід; заробітна плата; зайнятість.

Вступ

У даний час в Україні бідність – це масове явище, яке не можна подолати тільки економічними важелями. Проблема бідності в Україні потребує системного підходу для врахування не тільки економічних, соціальних та правових механізмів, але й психологічних аспектів, потребує розглядання в широкому гуманітарному контексті, як явище, що обмежує свободу людини. Дана тема дослідження надзвичайно актуальна, адже в Україні станом на 2016 рік частка людей, які фактично проживають за межею бідності, становить 58,3%. Ситуація із рівнем бідності, прогнозують соціологи, може з кожним роком погіршуватиметься.

Найчастіше бідність в Україні характеризується: низьким рівнем життя населення у цілому; поширення бідності серед працюючих громадян; значне майнове розшарування населення; висока питома вага людей, що відносять себе до бідних.

Історію бідності можна прослідкувати, ще починаючи з історії самого суспільства, в нашій державі даний феномен став предметом дослідження лише в сучасній вітчизняній соціології на початку 70 – 90-х років. Загроза зuboжіння на даний момент глобальна соціальна небезпека. Безробіття, економічна і соціальна нестабільність, нездійсненність надій, крах планів інтенсифікують процес маргіналізації населення. Стан бідності не дозволяє соціуму реалізувати свої потенційні можливості, а отже, розвиватися. Саме тому її пов'язують з регресом у суспільному розвитку.

Аналіз останніх публікацій

Бідність є найдавнішою суспільною проблемою, наукові роботи економістів і соціологів доводять різноманітність теорій і концепцій щодо визначення цього поняття.

Історію бідності активно досліджували такі відомі вчені, економісти та філософи, як: М. Харрінгтон, А. Сміт, Г. Спенсер, К. Маркс, С. Раунтрі, Ч. Бут. Були сформульовані поняття та критерії бідності, потім розроблялися теорії та концепції.

Проблема бідності в умовах глобалізації перебуває у центрі уваги провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, як: А. Вайдьянатхана,

О. Бородіної, Л. Кормич, К. Верфа, Е. Гансова, І. Гнибіденко, С. Калініної, В. Куценко, Е. Лібанової, Р. Нурєєва, М. Папієва.

Проте, багато аспектів є недостатньо розкритими і потребують нових теоретико-методологічних підходів щодо їх розв'язання.

Отже, бідність, як соціальна проблема, виявляється у всіх сферах громадського життя, у всіх аспектах соціальних відносин і тому вимагає практичних дій щодо її зменшення, потребує об'єктивної та всебічної наукової оцінки поширення бідності в українському суспільстві з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування для розробки ефективних програм соціальної допомоги й упорядкування несправедливої диференціації доходів населення.

Актуальність та важливість вирішення проблеми бідності підтверджується тим, що ця проблема стосується життя мільйонів українців. Масштаби бідності вражають, адже бідність є гальмом прогресу, як технічного, так і економічного (маючи на увазі звуження торгівлі, спад виробництва, низькі темпи зростання тощо) та соціального (низький життєвий рівень населення, відсутність соціального благополуччя) тощо. Зважаючи на актуальність проблеми, об'єктивну необхідність систематизації теоретичних знань щодо посилення механізмів подолання бідності, подальшого розвитку концептуальних та методичних засад зменшення її проявів в сучасному господарстві, що пов'язана з бідністю населення і шляхами її подолання, нами обрано тему статті «Проблема бідності: соціальний контекст».

Мета статті: розкрити проблему бідності в Україні в соціальному контексті.

Відповідно до мети було визначено **завдання** статі, а саме:

- розкрити сучасні концепції та підходи до вивчення феномену бідності та
- охарактеризувати причини та наслідки бідності в Україні.

Методологія дослідження

Для виконання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження, а саме: теоретичні (аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми); емпіричні (спостереження, порівняння, узагальнення).

Основна частина

Якщо проаналізувати поняття «бідність», то це неможливість внаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. А, отже, бідні верстви населення не можуть відповідно харчуватися, оплачувати житло та комунальні послуги, лікуватися та відпочивати, вчитися самим та забезпечити оплату навчання своїм дітям (Коваленко Н. В., 2010, с. 28).

Роботи сучасних соціологів й економістів демонструють неабияку різноманітність теорій, концепцій і методик вимірювання бідності. Тому поняття «бідність» може бути застосоване до широкого спектру соціально-економічних ситуацій; при цьому, залишаючись інтуїтивно зрозумілим, воно втрачає свою наукову визначеність. До того ж, дослідження бідності у вітчизняній соціології ускладнюється тривалим вилученням цього явища зі сфери наукової та суспільної уваги, про що свідчить брак науково обґрунтованих концепцій бідності та бази емпіричних даних для порівнянь і розвитку вітчизняної аналітичної та методичної традиції вивчення бідності. У той же час об'єктивна і всебічна наукова оцінка поширеності бідності в сучасному українському суспільстві необхідна органам державної влади для розв'язання таких завдань: як розробка ефективних і цільових програм соціальної допомоги вразливим верствам населення, упорядкування процесів «тіньової» й несправедливої диференціації доходів населення, усвідомлення потенціалу соціальної напруги, накопиченої у суспільстві та інше.

Бідність – це неможливість підтримувати мінімальний рівень споживання, що визначається на основі фізіологічних, соціальних та культурно обумовлених нормативів (Стрижак О. О., 2001, с. 56).

У документах ООН підкреслюються чотири основних прояви бідності:

- 1) коротке життя;
- 2) низька професійно-освітня підготовка;
- 3) позбавлення економічної бази нормального життя – чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування;
- 4) усунення від суспільного життя.

Зміст, критерії та визначення бідності змінюються з розвитком цивілізації і залежать від політичного устрою суспільства. Люди можуть

бути бідними за стандартами економічно розвинутих країн і заможними за стандартами країн, що розвиваються.

В Указі Президента України від 15 серпня 2001 р. бідність визначається «як неможливість у наслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу» (Тарасенко Г. Д., 2001, с. 93). Тобто, людина, внаслідок нестачі коштів, не в змозі підтримувати той рівень життя, який домінує в її середовищі. Це означає, що відсутність бідності ідентифікується не тільки із забезпеченням фізичних умов життя (прийнятне житло, харчування, одяг, здоров'я), але й з можливістю жити, споживати і брати участь у суспільному житті на рівні, який відповідає найбільш поширеним якісним вимогам суспільства. Дещо інше визначення трактує бідність як неможливість підтримувати мінімальний рівень споживання, що визначається на основі обґрунтованих фізіологічних, соціальних та духовних нормативів (Лібанова Е., 2004, с. 44-45).

У соціологічному енциклопедичному словнику бідність характеризується як економічний стан індивіда або групи, при якому вони не можуть самі сплатити вартість необхідних благ (Лібанова Е., 2004, с. 47-49). Тобто, людина внаслідок нестачі коштів не в змозі підтримувати той рівень життя, який домінує в її середовищі. Це означає, що відсутність бідності ідентифікується не тільки із забезпеченням фізичних умов життя (прийнятне житло, харчування, одяг, здоров'я), але й з можливістю жити, споживати і брати участь у суспільному житті на рівні, який відповідає найбільш поширеним якісним вимогам суспільства.

Бідність – це страх перед майбутнім, зумовлений невпевністю людини у своїх можливостях уберегти себе і своїх близьких від матеріальних нестатків (Тарасенко Г.Д., 2001, с. 101).

Розрізняють бідність за стандартами цивілізації в цілому (хронологічними) і бідність за стандартами кожної конкретної країни. До першого типу відносять населення «бідних» країн і майже не відносять населення «багатих» країн. А бідність за стандартами кожної конкретної країни існує в усіх державах і суттєво не залежить від загального рівня добробуту населення.

Сучасний підхід до феномену бідності тлумачить бідність, як багатоаспектне явище, розрізняючи такі її форми: об'єктивну та суб'єктивну, абсолютну і відносну, тимчасову і застійну.

Об'єктивна бідність визначається за прийнятими в країні критеріями доходу та можливістю досягнення матеріальних і духовних благ. Суб'єктивна бідність визначається за самооцінкою: людина тоді є бідною, коли вона сама себе ідентифікує з бідністю (Коваленко Н. В., 2010, с. 78-82).

За тривалістю бідність може бути тимчасовою (короткочасною) або застійною (довготривалою). Застійна бідність означає неможливість для родини чи окремої особи самотужки вирішити свої проблеми і подолати матеріальні негаразди, що призводить до більш тяжких наслідків. Тимчасова бідність є результатом зниження рівня життя. Наприклад, сильний шок від політичних змін, природні катаклізми. Причинами періодичних знижень рівня життя та збідніння можуть бути сезонні коливання в цінах на харчові продукти та послуги.

Проблема бідності, як соціального феномену, виникає внаслідок порушень об'єктивно зумовлених пропорцій соціального виробництва: пропорцій діяльності (співвідношення соціально неоднорідних видів праці, співвідношення зайнятого і незайнятого у суспільному виробництві населення); пропорцій станів (диференціації населення за рівнем забезпеченості матеріальними, духовними й соціальними благами, співвідношення між елементами добробуту та фазами його відтворення); пропорцій відношень (людина – суспільство – природа, людина – соціальна група – клас – суспільство). В їх основі лежить ключова пропорція між виробничою і споживчою силою суспільства, виразом якої є співвідношення робочого й вільного часу. Бідність – це не просто складне соціально-економічне, а й культурно- моральне явище, що характеризується нездатністю індивідів або соціальних груп самим оплачувати вартість необхідних благ. Бідність залежить від загального стандарту рівня життя в певному суспільстві. Розрізняють абсолютну й відносну бідність.

Бідність в Україні полягає, у першу чергу, у стрімкому характері негативних процесів, що почали відбуватися водночас, і тим самим спричинили появу бідності. Нужденність стала звичною реальністю для великих груп населення, не тільки тих, хто опинився в екстремальних умовах, а й для тих, хто раніше міг забезпечити себе і свою родину, тобто для робітників кризових галузей, зокрема осіб з високим рівнем освіти або кваліфікації. Зниження реальних доходів населення і розповсюдження

бідності в Україні в роки ринкових реформ – це результат не тільки падіння обсягів та рівня виробництва, високого рівня інфляції, а й наслідок відсутності ефективних державних механізмів щодо сприяння адаптації населення до нових економічних умов. Загрозливі масштаби бідності та виникнення явища застійної бідності вимагає від держави першочергових дій, направлених на поліпшення становища населення, яке опинилося на межі зубожіння. У зв'язку із цим виникає необхідність прийняття спеціальної державної програми допомоги бідним верствам населення України. Таким чином, бідність, як соціальний феномен, виявляється у всіх сферах громадського життя, у всіх аспектах соціальних відносин й заслуговує найпильнішої уваги соціологів (Красун А., 2008, с. 81-85).

Проблема бідності населення в Україні набуває ще більшого звучання в умовах фінансово-економічної кризи, яка суттєво вплинула на соціально-економічний стан України. Світовий досвід свідчить про те, що у часи економічних та політичних криз проблема бідності надзвичайно загострюється та здатна досягти масштабів соціальної катастрофи. Економічні негаразди неминуче призводять до зниження розміру заробітної плати, зростання заборгованостей із її виплати, зростання утриманців за рахунок звільнених та безробітних, що веде внаслідок цього до зниження рівня доходів населення та зростання частки бідних.

До особливостей проблем бідності в Україні можна віднести такі:

1. Бідність не виникла разом із становленням української держави. Вона існувала і в СРСР. Бідність взагалі є неминучою навіть у дуже багатому суспільстві. За оцінками фахівців Інституту народонаселення і соціальних проблем АН СРСР, у 1990 р. нижче межі малозабезпеченості жило 20-25 % населення країни. На думку міжнародних експертів, в Україні в цей час до бідних можна було віднести близько 11 % населення. Але оскільки бідність є результатом соціальної нерівності, це явище завжди камуфлювалось. Законодавство України вживає термін «малозабезпеченість», показник «бідність» почав вживатись лише наприкінці 2002 року.

2. Збідніння широких верств населення виникло одночасно з появою багатих прошарків, заможність яких пов'язана з неправедними джерелами і яким не притаманне благодійництво.

3. Бідними стали люди, які чесно працювали і працюють у державі, жили за її законами.

4. Існуюче в Україні явище бідності зайнятого населення є наслідком порушень у системі оплати праці та формуванні ринку робочої сили (Коваленко Н. В., 2010, с. 38-39).

Розглянувши поняття бідності, можна дійти деяких узагальнень. Поняття бідності трактується по-різному: і як низький рівень доходів та витрат, і як неможливість підтримування бажаних життєвих стандартів, і як визначення самосвідомості в соціумі.

Бідність в Україні полягає, у першу чергу, у стрімкому характері негативних процесів, що почали відбуватися водночас, і тим самим спричинили появу бідності українського населення.

Проблема бідності виникає в результаті порушення пропорцій соціального відтворення: пропорцій діяльності (співвідношення соціально неоднорідних видів праці, співвідношення зайнятого і незайнятого в суспільному виробництві населення); пропорцій стану (диференціація населення по рівню забезпеченості матеріальними, духовними і соціальними благами, співвідношення між елементами добробуту і фазами його відтворення); співвідношення робочого і вільного часу.

Проблема бідності пов'язана з соціальними формами відчуження людини від людини (від суспільства), від передумов і результатів праці, від самої праці, з істотним обмеженням споживання основних життєвих благ, з формуванням таких умов, при яких субкультура бідних перетворюється на чинник дестабілізації життя суспільства.

Отже, розглянемо причини, за якими виникає дане явище в суспільстві.

Бідність є наслідком наступних факторів:

- економічні (падіння доходів населення, висока диференціація, низька заробітна плата, безробіття);
- соціальні (інвалідність, старість, дитяча бездоглядність);
- демографічні (неповні сім'ї, сім'ї з високим навантаженням утриманців, молодь і старше покоління зі слабкими позиціями на ринку праці);
- політичні (розпад країни, розрив міжрегіональних зв'язків і порушення владної вертикалі, військові конфлікти, вимушена міграція);

- регіонально-географічні (депресивні, дотаційні регіони з низьким економічним потенціалом, північні регіони, залежні від централізованих поставок продовольства і ресурсів) (Страшун Б. А., 1996, с. 66-67).

Проблема бідності дуже негативно впливає на процеси розвитку суспільства загалом. Скорочення обсягів виробництва й відповідне зниження попиту на робочу силу обернулося зниженням зайнятості, насамперед у промисловості, будівництві та сільському господарстві, які традиційно визначали структуру ринку праці України, призвело до поширення вимушеної неповної зайнятості, зростання рівня і тривалості безробіття. У промисловості, яка колись визначала обличчя вітчизняної економіки, ці негативні процеси виявилися настільки суттєвими, що чисельність працюючих тут нині поступається чисельності само зайнятих (включаючи тих, хто працює в особистому підсобному господарстві).

Бідність сімей з дітьми. За низького рівня оплати праці навіть двоє працюючих батьків не завжди можуть забезпечити гідний (за нашими низькими національними стандартами) рівень життя своїм неповнолітнім дітям. Коли працюють і батько, і мати й у родині немає непрацюючих дорослих, бідними є 26,1% сімей з дітьми, – не кажучи вже про багатодітних. Рівень бідності серед родин з однією дитиною становить 29,5%, із двома – 35,9%, із трьома – 47,0%; серед родин із чотирма дітьми він зростає до 64,1%, а з п'ятьма й більше – до 88,7%.

Кількість дітей до трьох років є особливо помітним фактором ризику (у середньому рівень бідності серед таких родин становить 44,1%).

Закономірно, що бідність дуже тісно пов'язана з безробіттям. Особливо небезпечне зростання так званого сімейного безробіття, характерного для малих і монофункціональних міст. Наявність у родині хоча б одного безробітного підвищує ризик бідності на 50%, двох – у 2,3 рази, а трьох і більше (на жаль, в Україні, особливо в так званих депресивних регіонах, є й такі сім'ї) – у 2,6 рази. Майже половина безробітних жінок має неповнолітніх дітей, а 6% – це багатодітні матері.

Бідність, як явище соціально-економічного характеру, надає негативної дії і в короткостроковій, і в тривалій перспективі на самі різні сфери суспільного життя. При цьому можна виділити декілька основних наслідків від збільшення масштабів і глибини бідності, які безпосередньо вплинуть на динаміку економічного розвитку України, рівень її конкурентоспроможності в глобальному економічному середовищі, і

таким чином – на ієрархічне положення національної економіки в системі соціальних зв'язків (Тарасенко Г.Д., 2001, с. 32-39).

Виникнення бідності пояснюється, як правило, економічними причинами такими, як: зростанням безробіття, низьким рівнем оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованістю по виплатах заробітної плати. ООН наголошує на чотирьох основних проявах бідності:

- коротка тривалість життя;
- низька професійно-освітня підготовка;
- відсутність необхідної бази для нормального життя – чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування;
- ізоляваність від суспільного життя.

Відомий економіст Г. Тарасенко поділяє причини бідності на об'єктивні та суб'єктивні. До суб'єктивних причин він зараховує:

- економічний стан країни;
- можливості реалізації особистих здібностей людини;
- забезпечення робочими місцями згідно зі спеціалізацією і кваліфікацією;
- панівний у країні спосіб розподілу фонду споживання;
- співвідношення обсягу й структури ринку споживчих товарів та послуг;

На основі критичного аналізу найважливіші причини, що зумовлюють економічну нерівність, доцільно розділити за такими групами:

- умови зайнятості (високий рівень диференціації праці, нерівність умов праці; трудова міграція, зайнятість у неформальному секторі);
- стан здоров'я (інвалідність, незадовільний стан здоров'я);
- демографічні особливості (багатодітні сім'ї, неповні сім'ї, вікові групи з високим рівнем соціальної вразливості, гендерні проблеми);
- соціально-психологічні проблеми (пияцтво, наркоманія, кримінальна діяльність);
- освітньо-кваліфікаційні якості (низький рівень освіти, недостатній рівень професійної підготовки, стан незатребуваності пропонованої освіти і кваліфікації попиту на регіональному ринку праці);
- місце проживання (нерівномірний розвиток економіки в міських та сільських поселеннях) (Черенько Л., 2007, с. 21).

Бідність, як явище соціально-економічного характеру, надає негативної дії і в короткостроковій, і в тривалій перспективі на самі різні сфери суспільного життя. При цьому можна виділити декілька основних наслідків від збільшення масштабів і глибини бідності, які безпосередньо вплинуть на динаміку економічного розвитку України, рівень її конкурентоспроможності в глобальному економічному середовищі, і таким чином, – на ієрархічне положення національної економіки в системі зв'язків.

Демографічні наслідки посилення бідності – значне зниження народжуваності і зростання смертності населення, підвищення рівня захворюваності і травматизму, скорочення середньої тривалості життя, що веде фактично до депопуляції і втрати національного генофонду. У економічному контексті дія цих чинників істотно зменшує трудовий потенціал країни і тим самим обмежує відтворювальні можливості її економічної системи.

Соціальними наслідками бідності слід рахувати збільшення безробіття і нелегальної зайнятості, посилення криміногенної обстановки, появу актів громадянської непокори. Ці проблеми, породжувані бідністю, а часто і відсутністю коштів для існування, перешкоджають соціальній стабільності в суспільстві, знижують якість життя, збільшують витрати бюджету на соціальну допомогу і охорону правопорядку.

Економічні наслідки розповсюдження бідності в Україні пов'язані з перспективами її макроекономічного розвитку, а також інтеграції країни в міжнародну економіку як повноправного суб'єкта зовнішньоекономічних відносин. (Вербицька Г. Л., 2001, с 18).

Висновки

Отже, бідність в Україні – це перш за все суспільна проблема, яка вимагає практичних дій щодо її зменшення, потребує об'єктивної та всебічної наукової оцінки поширення бідності в українському суспільстві з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування для розробки ефективних програм соціальної допомоги й упорядкування несправедливої диференціації доходів населення

Головними причинами виникнення та поширення бідності є зменшення рівня зайнятості населення, зростання рівня безробіття, низький рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованість із

заробітної плати і соціальних виплат, що мають суто економічне підґрунтя, відсутність розвинутої системи страхування життєвих ризиків та адресної соціальної допомоги.

Література

- Вербицька, Г. Л. (2001). Проблеми бідності та рівня життя населення в Україні. К.: Реєстр, 245.
- Коваленко, Н. В. (2010). Бідність як соціально-економічна категорія. Київ : Освіта, 235.
- Красун, А. (2008). Бідність в Україні та шляхи її подолання. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. (20), 81–85.
- Лібанова, Е. , Палій, О. (2004). Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб. із соціальної політики. К. : Основа, 255.
- Страшун, Б. А. (1996). Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М. :Грант, (1-2).
- Стрижак, О. О.(2001). Бідність як соціально-економічна проблема сучасного суспільства. Х. :Реєстр, 145.
- Тарасенко, Г. Д. (2001). Дещо про базові причини бідності. К. :Свічадо, 190.
- Черенько, Л. (2007). Бідність в Україні: тенденції та особливості прояву. К.: Праця, 21.

POVERTY PROBLEM: SOCIAL CONTEX

*Halyna Oliylyk, Ph.D., lecturer,
Department of Social Education and Social Work,
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine,
galochka_ua@ukr.net*

Abstract. Poverty as a global social phenomenon exists in all countries all over the world and Ukraine is not an exception. The problem of poverty is an extremely topical problem and the theme of the present because every fourth person in our country lives in conditions of poverty. Poverty is impossibility due to the lack of funds to support a lifestyle which is characteristic of a particular society, in a particular period. This means that the poor cannot eat properly, pay for housing and utilities, treat and rest, learn themselves and provide tuition fees for their children. The main reason for poverty is low income. Poverty is defined as the impossibility of maintaining a lifestyle in a particular society at a specific time due to the lack of funds. The poor sections of society include those who are not deprived of their own free will: normal housing, food, clothing, health, education.

The problem of poverty is so urgent that many other problems are being reduced to it. Demographics, employment, unemployment is directly related to poverty. Poverty has a direct impact on the health of the population, the level of education and culture of citizens, their upbringing, socialization and morality, it is one of the factors preventing the development of science. Poverty contributes to the dehumanization of human relations, the growth of crime and terrorism, and leads to a decrease in the level and quality of life. It specifically affects political relations; the implementation of state policy at all levels, and impedes the formation of civil society.

Keywords: population; poverty; standard of living; low income; salary; employment.

References

Verbitska, G. L. (2001). Problems of Poverty and Living standards in Ukraine. K., Register, 245.

- Kovalenko, N. V (2010). Poverty as a socio-economic category. Kyiv, Education, 235.
- Krasun, A. (2008). Poverty in Ukraine and ways to overcome it. *Ukrainian national idea: realities and prospects of development*. (20). 81-85.
- Libanova, E., Paliy, O. (2004). Labor market and social protection: curriculum vitae. manual from social policy. K., Osnova, 255.
- Strashun, B. A. (1996). Constitutional (state) law of foreign countries. M., Grant, (1-2.).
- Stryzhak, O. O. (2001). Poverty as a Socio-Economic Problem of Modern Society. Kh., Register, 145.
- Tarasenko, G. D (2001). A bit About the Basic Causes of Poverty. K., Svichado, 190.
- Cherenko, L. (2007). Poverty in Ukraine: Trends and Features of Manifestation. K., Labor, 21.
